

УДК 616.8(091)(477.74):929

DOI: <https://doi.org/10.22141/2224-0713.22.3.2026.1241>Стоянов О.М.

Одеський національний медичний університет, м. Одеса, Україна

Витоки одеської неврології: Яків (Янкель) Меєрович Райміст — клінічна діяльність і наукова спадщина

For citation: International Neurological Journal (Ukraine).2026;22(3):105-113. doi: 10.22141/2224-0713.22.3.2026.1241

Резюме. Актуальність. У статті аналізуються життя, наукові досягнення та клінічна діяльність Якова Меєровича Райміста (1872–1922), одного із засновників Одеської школи неврології, завідувача неврологічного відділення, а з 1920 року професора та декана Клінічного інституту, створеного при Одеській єврейській лікарні, який згодом став Інститутом удосконалення лікарів. **Мета:** дослідити життєвий шлях, клінічну діяльність і наукову спадщину Я.М. Райміста, визначити його внесок у становлення одеської неврологічної школи та розвиток клінічної неврології. **Матеріали та методи.** Проаналізовано архівні документи, рідкісні публікації, історичні медичні джерела та проведено історико-біографічний аналіз наукової спадщини Я.М. Райміста. **Результати.** Простежено основні етапи професійної кар'єри Я.М. Райміста та продемонстровано його роль у становленні спеціалізованої неврологічної допомоги в Одесі. Проаналізовано його дослідження з клінічної семіології уражень пірамідних шляхів, розладів периферичної нервової системи, функціональних неврологічних розладів та психотерапії. Особлива увага приділяється неврологічним ознакам та синкінезіям, описаним Я.М. Раймістом, відомим під загальною назвою «симптоми Райміста», які збереглися в міжнародній неврологічній термінології. Також виділяються його новаторські дослідження епідемічного енцефаліту, проведені незалежно від досліджень Костянтина фон Економо, що являють собою одні з найперших систематичних досліджень цього захворювання у Східній Європі. У статті додатково розглядається наукова, освітня та організаційна діяльність Я.М. Райміста, зокрема його участь у Товаристві одеських лікарів та внесок у медичні публікації. **Висновки.** Яків Меєрович Райміст зробив значний внесок у розвиток української та світової неврології. Його наукова спадщина залишається історично та клінічно значущою та заслуговує на подальше всебічне дослідження.

Ключові слова: Яків Меєрович Райміст; історія медицини; історія неврології; Одеса; Одеська єврейська лікарня; симптом Райміста; епідемічний енцефаліт; Одеська школа неврології

Вступ

Історія становлення одеської неврологічної школи залишається недостатньо дослідженою. Незважаючи на значний внесок одеських учених у розвиток клінічної неврології, діяльність багатьох її представників, зокрема Я.М. Райміста, висвітлена лише фрагментарно. Значна частина його наукової спадщини тривалий час залишалася маловідомою, а окремі пріоритетні дослідження не отримали належної оцінки в історії медицини. У зв'язку з

цим комплексне вивчення біографії, клінічної діяльності та наукових праць Я.М. Райміста є актуальним як для історії української медицини, так і для сучасної неврології.

Мета: на основі архівних матеріалів, наукових публікацій, історичних джерел і маловідомих літературних даних дослідити життєвий шлях, клінічну діяльність і наукову спадщину Я.М. Райміста, визначити його внесок у становлення одеської неврологічної школи та розвиток клінічної неврології.

© 2026. The Authors. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License, CC BY, which allows others to freely distribute the published article, with the obligatory reference to the authors of original works and original publication in this journal.

Для кореспонденції: Стоянов Олександр Миколайович, доктор медичних наук, професор, в.о. завідувача кафедри неврології та нейрохірургії, Одеський національний медичний університет, Валіковський пров., 2, м. Одеса, 65082, Україна; e-mail: anstoyanov@ukr.net; тел.: +380 (97) 521-24-71

For correspondence: Olexsandr Stoyanov, MD, DSc, PhD, Professor, Acting Head of the Department of Neurology and Neurosurgery, Odesa National Medical University, Valikhovskiyi prov., 2, Odesa, 65082, Ukraine; e-mail: anstoyanov@ukr.net; tel.: +380 (97) 521-24-71

Full list of author information is available at the end of the article.

Матеріали та методи

Використано історико-бібліографічний, історико-порівняльний та біографічний методи дослідження. Проаналізовано архівні документи, наукові праці Я.М. Райміста, матеріали медичної періодики початку ХХ століття, протоколи засідань Товариства одеських лікарів, історичні публікації, монографії та сучасні літературні джерела, присвячені історії неврології.

Результати та обговорення

Витоки неврологічної допомоги в Єврейській лікарні Одеси сягають першої половини ХІХ століття. Після придбання у 1826 році будинку на розі М'ясоїдівської та Госпітальної вулиць при лікарні було організовано амбулаторію для прийому хворих.

Із відкриттям нового лікарняного комплексу у 1865 році пацієнти із захворюваннями нервової системи отримували лікування у відділеннях внутрішньої медицини та відділенні для хронічних хворих [1].

Зазначений історичний період слід розглядати як етап зародження неврологічної допомоги, тоді як формування самостійної неврологічної служби пов'язане з подальшим створенням спеціалізованих ліжок, відділень та організаційних структур, орієнтованих на діагностику й лікування захворювань нервової системи.

Із 1900 року в Єврейській лікарні розпочалося будівництво нових корпусів за участю відомого архітектора Адольфа Мінкуса. Збереглися відомості про спорудження відділення для хронічних хворих [2].

У 1908 році лікарня отримала один із перших у світовій практиці рентгенівських апаратів. На той час, із 1906 року, неврологічне відділення очолював **Яків (Янкель) Меєрович Райміст** (1872, Одеса — 1922, Одеса), один із засновників одеської неврологічної школи. У 1896 році він закінчив природниче відділення фізико-математичного факультету Новоросійського університету в Одесі, а в 1899 році завершив навчання на медичному факультеті Університету Святого Володимира в Києві. Після цього спеціалізувався з нервових хвороб у Санкт-Петербурзі — у клініках Військово-медичної академії та

Корпус на розі М'ясоїдівської та Госпітальної вулиць Одеси

Еленінському інституті (Клінічному інституті Великої княгині Олени Павлівни, нині — Санкт-Петербурзька медична академія післядипломної освіти). У цей період першою кафедрою нервових хвороб для удосконалення лікарів керував один із найвидатніших одеських учених-медиків — професор **О.О. Мочутковський**. Саме його можна вважати організатором і засновником неврологічної служби в Одесі. Упродовж 1877—1883 років він очолював перше нервові відділення міської (Старої міської) лікарні [3—6].

Із 1900 року Я.М. Райміст працював в Одесі позаштатним ординатором психіатричної лікарні. Протягом 1902 року проходив наукове стажування в Берліні та Парижі. Цей класичний маршрут професійного вдосконалення одеських неврологів через десятиліття повторив його учень і послідовник **М.М. Нейдінг**. Цілком імовірно, що така освітня траєкторія була свідомо обрана останнім. З огляду на авторитет європейських учених на початку ХХ століття, найімовірніше, Райміст проходив стажування в Німеччині — у клініці Шаріте та приватній клініці Германа Оппенгейма, а у Франції — в госпіталі Сальпетрієр, де кафедру очолював **Фюльжанс Раймон** — учень і послідовник **Ж.-М. Шарко**, а також працювали **Жозеф Бабінський**, **П'єр Марі**, тісно співпрацював **П'єр Жане**.

Відділення для хронічних хворих (нині — нейрохірургічне), споруджене за проєктом архітектора Самуїла Ландесмана («Одеські новини», № 2980 від 12.06.1894)

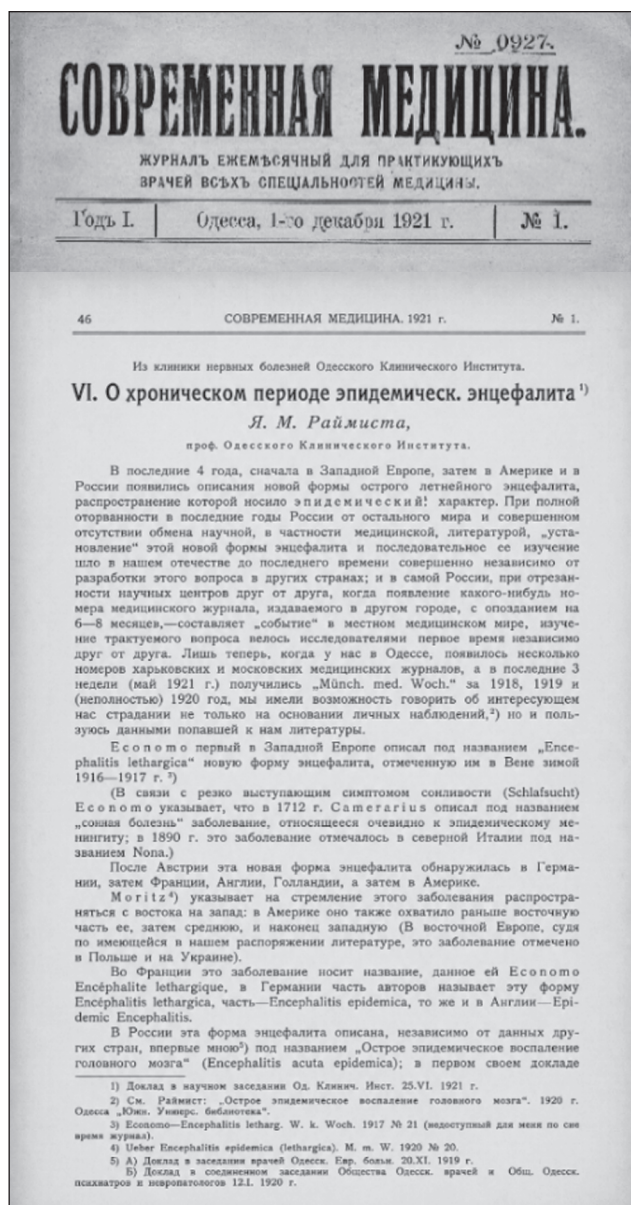
Відділення внутрішньої медицини. Архітектор С.С. Гальперсон

Після повернення з наукового відрядження у 1903 році Я.М. Райміст очолив амбулаторію нервових і психічних хвороб Єврейської лікарні. Наприкінці 1904 року був мобілізований до діючої армії та до весни 1906 року брав участь у російсько-японській війні, за що був нагороджений орденом Святого Станіслава III ступеня. Із 1906 року і до кінця життя він керував нервовим відділенням Єврейської лікарні [5, 7].

Я.М. Райміст був не лише досвідченим практичним лікарем, а й талановитим ученим-дослідником. Він та його колеги успішно поєднували клінічну діяльність із науковою роботою. Водночас працювати їм доводилося в надзвичайно складних умовах. Тривала Громадянська війна, Одеса неодноразово переходила під контроль різних політичних сил, а зміна влади не сприяла належному функціонуванню медичних установ. Ситуацію ускладнювали нестача продовольства, перебої з освітленням, опаленням і водопостачанням, проблеми з каналізацією, вивезенням сміття та незадовільний стан житлового фонду.

У травні 1918 року в Одесі були зареєстровані перші випадки захворювання на іспанський грип. Його рання поява та швидке поширення, імовірно, були зумовлені австро-німецькою окупацією України, розміщенням військових підрозділів, значною кількістю біженців, а також складною криміногенною ситуацією в місті (діяльність банди Мішки Япончика та інших злочинних угруповань). Епідемічну ситуацію додатково ускладнювало поширення інших інфекційних захворювань, зокрема холери, натуральної віспи та висипного тифу. Уже у вересні смертність від іспанського грипу сягала 11 осіб на добу. Описані події стали серйозним випробуванням для системи охорони здоров'я, але водночас продемонстрували високий науковий потенціал одеської медичної школи. Попри надзвичайно складні умови лікарі продовжували активну науково-дослідну й організаційну діяльність. Особливу роль у вивченні неврологічних ускладнень грипу відіграли співробітники Єврейської лікарні — Я.М. Райміст і невропатолог М.М. Нейлінг [8].

Про результати своїх спостережень вони оперативно доповідали на засіданнях Товариства одеських лікарів, де обговорювалися нові клінічні прояви захворювання та його ускладнення. Уже 19 жовтня 1918 року на засіданні товариства було заслухано повідомлення про наслідки гриппозної інфекції, зокрема щодо уражень нервової системи. Згодом ці матеріали були опубліковані в журналі «Сучасна медицина» (1921–1924), який став

одним із найважливіших друкованих органів одеської медичної спільноти.

Я.М. Райміст входив до редакційної колегії цього видання, активно публікував праці, присвячені неврологічним проявам хронічного періоду епідемічного енцефаліту та його наслідкам, а також матеріали доповідей, виголошених на засіданнях Товариства одеських лікарів.

Крім того, він був редактором і видавцем журналу «Єврейський медичний голос» [9].

Лікарі Єврейської лікарні організовували власні наукові засідання, зокрема присвячені епідемії грипу, одне з яких відбулося під головуванням Я.М. Райміста (газета «Одеський листок», 23 жовтня 1918 року). Сам факт проведення наукових засідань в умовах епідемії свідчить про високу професійну активність одеських лікарів, зокрема неврологів, їхнє прагнення до обміну клінічним досвідом та оперативного впровадження нових знань у практику [3, 8–10].

Я.М. Райміст описав больові точки, що згодом отримали назву точок Райміста, при попереково-крижовому радикуліті та больових синдромах у поперековій ділянці. Вони визначаються шляхом бокового натискання на остисті відростки поперекових хребців [11, 12].

Учений також співпрацював з одеським науковим журналом «Терапевтичний огляд», у якому були опубліковані його праці «До інфільтраційної терапії ішіасу» (1908) та «Ischias spinalis» (1913), присвячені питанням

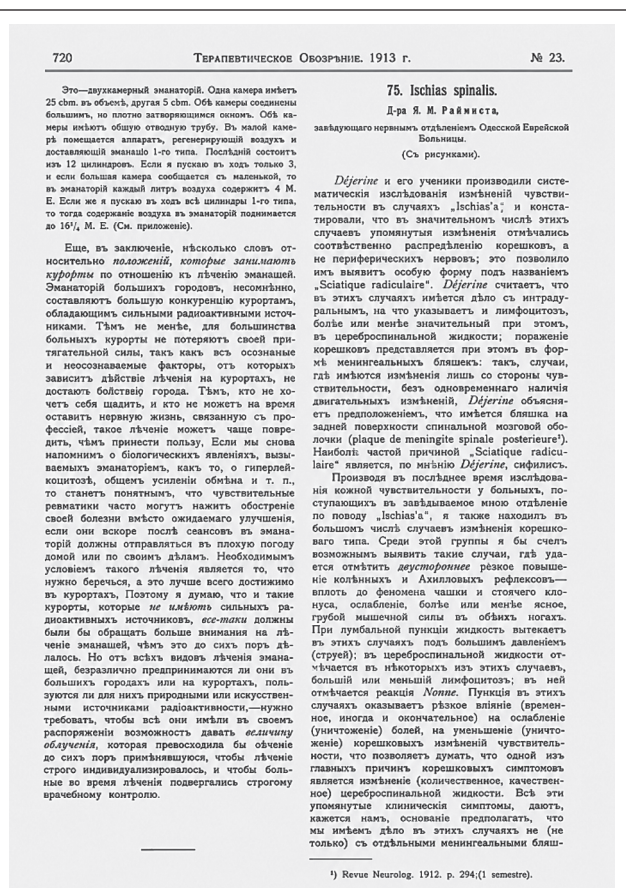
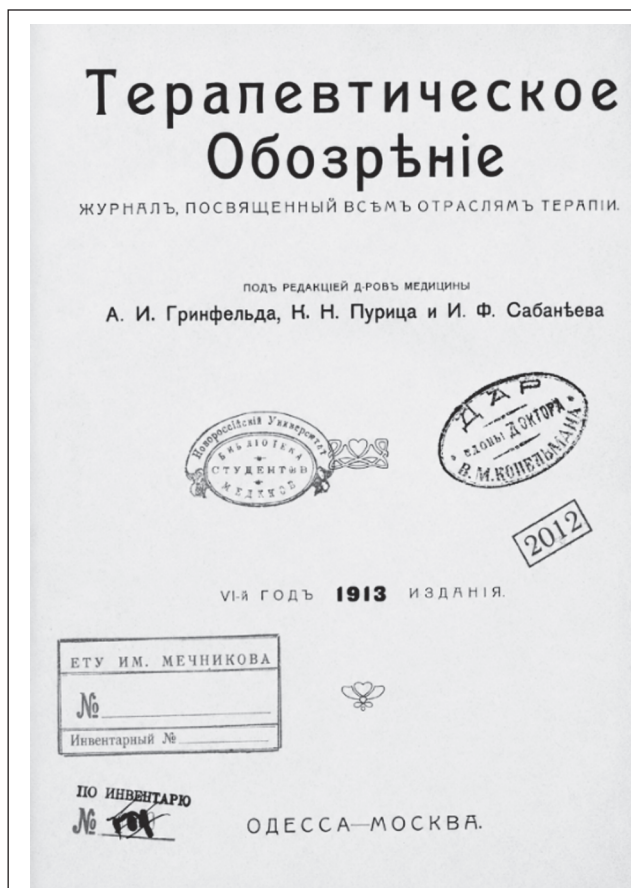
діагностики й лікування захворювань периферичної нервової системи.

Особливе місце в науковій спадщині Я.М. Райміста посідає стаття *Deux signes d'hémiplégie organique du membre inférieur* («Дві ознаки органічної геміплегії нижньої кінцівки»), опублікована у 1909 році у французькому журналі *Revue Neurologique*.

У цій праці Я.М. Райміст описав два патологічні синкінетичні феномени при органічній геміплегії нижньої кінцівки. Перший полягав у мимовільному відведенні паретичної ноги під час активного відведення здорової ноги проти опору дослідника. Другий проявлявся мимовільним приведенням паретичної ноги при аналогічному русі здорової кінцівки. У подальшому обидва феномени були об'єднані в міжнародній неврологічній літературі під загальною назвою «**симптом Райміста**» (*Raimiste's sign*).

Того ж року було опубліковано реферативний російськомовний виклад цього дослідження [13].

За даними неврологічних оглядів Я.М. Райміст також описав патологічний тибіальний феномен (*tibial phenomenon of Raimiste*), який розглядався як один із варіантів пірамідних знаків. За описом, наведеним Ю.Л. Курако, цей симптом проявлявся виникненням своєрідних «кивальних» рухів пальців стопи при постукуванні по великоомілковій кістці. У сучасній клінічній практиці цей феномен практично не використовується й має переважно істо-

ричне значення.

Крім того, ім'я Я.М. Райміста пов'язане не з одним, а щонайменше з трьома клінічними симптомами, які увійшли до неврологічної літератури під загальною назвою «**симптоми Райміста**» та характеризують прояви центрального геміпарезу й пірамідної недостатності.

Симптом Райміста I (*synkinesia adductoria Raimisti*) — координаторна синкінезія при геміпарезі: під час активної спроби привести здорову ногу до середньої лінії відбувається мимовільне приведення паретичної ноги.

Симптом Райміста II — ознака парезу кисті: лікар підтримує передпліччя та кисть пацієнта, а після припинення підтримки кисть на боці ураження мимоволі згинається у променево-зап'ястковому суглобі.

Симптом Райміста III — ознака геміпарезу верхньої кінцівки: при витягуванні рук уперед із заплющеними очима уражена рука поступово опускається, а кисть набуває положення згинання у променево-зап'ястковому суглобі.

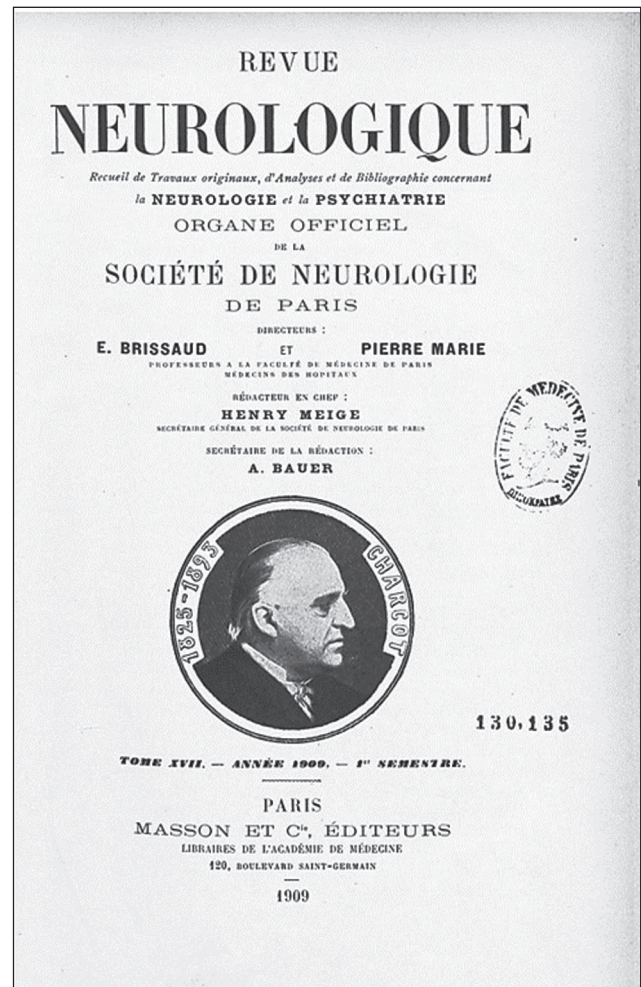
Цікавим є той факт, що Я.М. Райміст став одним із небагатьох одеських неврологів початку XX століття, чиє ім'я збереглося в міжнародній та вітчизняній неврологічній номенклатурі поряд з іншими класичними епонімами пірамідної недостатності [19, 20].

Про визнання наукової спадщини Я.М. Райміста свідчить збереження його імені в сучасній медичній номенклатурі різних країн. Епонім «симптом Райміста» (*Raimiste's sign, signe de Raimiste, segni di Raimiste*) представлений в англомовних, франкомовних, італомовних та португаломовних медичних словниках і термінологічних базах. Зокрема, італійський медичний словник виділяє **ознаки Райміста** як для верхньої, так і для нижньої кінцівки при органічній геміплегії, а сучасні англомовні довідники продовжують використовувати терміни *Raimiste's sign* і *Raimiste phenomenon*. Це свідчить про те, що описані Я.М. Раймістом неврологічні феномени збереглися в медичній термінології понад століття після їх першої публікації [19–24].

Вагоме місце в науковій діяльності Я.М. Райміста посідало вивчення функціональних захворювань нервової системи. Підсумком багаторічних клінічних спостережень стала праця «Істерія. До питання про походження істеричних симптомів» (1912), опублікована окремим 92-сторінковим відбитком із «Журналу невропатології та психіатрії ім. С.С. Корсакова». За своїм обсягом і характером ця праця фактично являла собою монографічне дослідження, присвячене одній із найактуальніших проблем неврології початку XX століття — механізмам виникнення істеричних розладів.

Робота свідчить про надзвичайно широкий спектр наукових інтересів Я.М. Райміста, які охоплювали як органічну, так і функціональну патологію нервової системи. Вона не обмежувалася описом окремих клінічних випадків, а була спробою теоретичного осмислення механізмів формування істеричних симптомів на основі власних клінічних спостережень, проведених у нервовому відділенні одеської Єврейської лікарні [25].

Будучи неврологом, який спирався на принципи морфологічного підходу та топічної діагностики захворювань нервової системи, але водночас активно досліджував невротичні стани, Я.М. Райміст критично ста-

вився до психоаналітичної концепції Зигмунда Фрейда. У своїй праці він не погоджувався з поглядами відомого психоаналітика щодо етіології неврозів [1, 4, 24, 26].

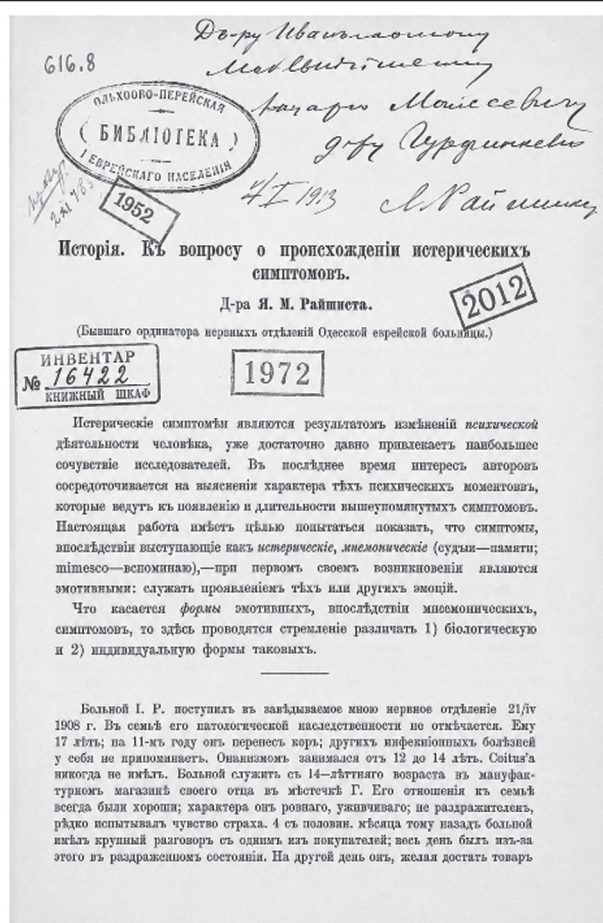
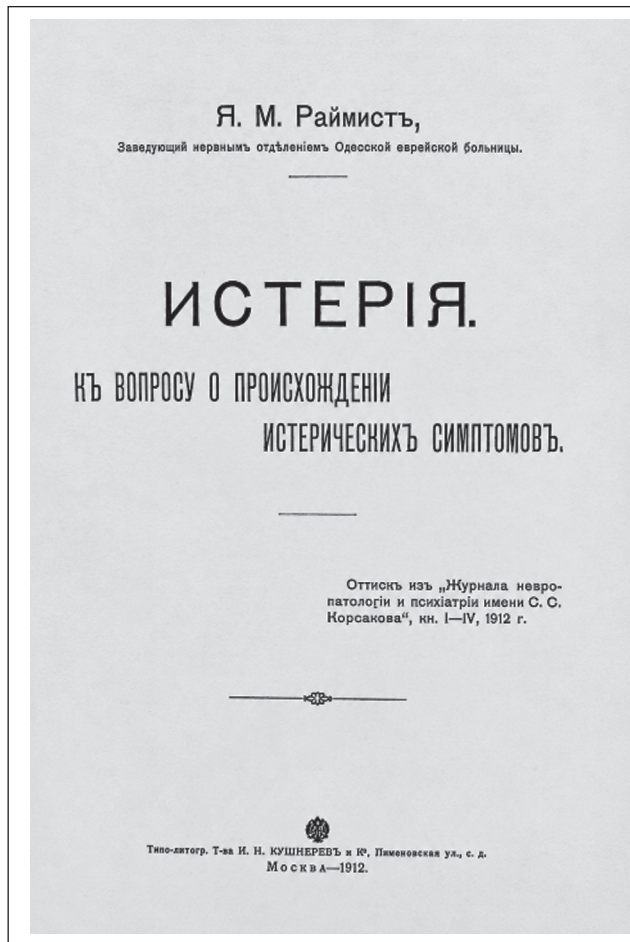
По суті, Я.М. Райміст порушував питання, які й сьогодні, через понад століття, залишаються предметом активних досліджень у сучасній неврології та нейропсихології.

Серед монографічних праць ученого однією з найвідоміших стала книга «Нав'язливі стани. Їх походження і лікування» (Одеса, 1916) [27], присвячена проблемі obsesivних та імпульсивних розладів. У ній розглянуто питання походження, клінічних проявів і лікування станів, що перебувають на межі неврології та психіатрії.

Окремі психотерапевтичні підходи, запропоновані Я.М. Раймістом для лікування нав'язливих станів і фобій, за своєю концепцією значною мірою випередили окремі положення сучасної когнітивно-поведінкової терапії.

Ця монографія ще раз засвідчує широту наукових інтересів ученого та відображає характерну для одеської неврологічної школи тенденцію до комплексного вивчення функціональних і органічних захворювань нервової системи.

На той час нервово відділення налічувало лише 30 ліжок, однак у ньому проводилася значна навчальна робота. Із моменту заснування у 1920 році Клінічного

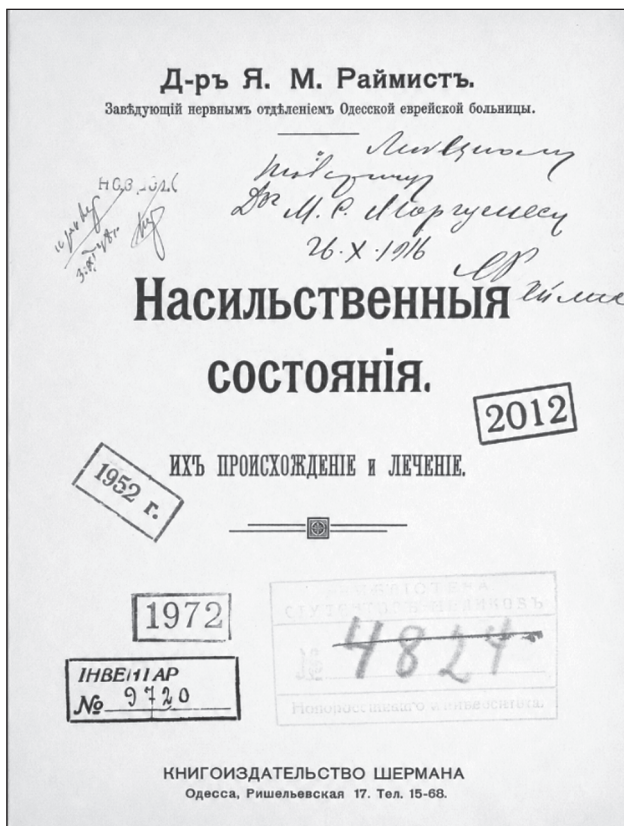
інституту на базі Єврейської лікарні і до кінця життя Я.М. Райміст був його деканом і професором.

У 1918 році він був допущений до читання лекцій із психології на історико-філологічному факультеті Одеських вищих жіночих курсів як запрошений викладач [3, 10].

Найвагомішим науковим досягненням Я.М. Райміста стало пріоритетне дослідження епідемічного енцефаліту. Якщо описані ним неврологічні симптоми увійшли до клінічної семіотики, то головним внеском ученого в розвиток неврології слід вважати монографію «Гостре епідемічне запалення головного мозку» (Одеса: Південна університетська бібліотека, 1920). На титульній сторінці зазначено: «Доповідь, прочитана 12 січня 1920 р. на спеціальному засіданні Товариства одеських лікарів і Товариства одеських психіатрів та невропатологів» [28].

У цій праці, що ґрунтувалася на результатах власного дослідження 52 пацієнтів, було представлено один із перших у вітчизняній і світовій літературі самостійних клінічних описів нового захворювання, яке автор визначив як гострий епідемічний енцефаліт. Згодом воно набуло широкої відомості під назвою «епідемічний енцефаліт Економо».

В умовах майже повної інформаційної ізоляції, блокади та розриву міжнародних наукових зв'язків Я.М. Райміст незалежно від К. фон Економо дійшов висновку про існування окремої нозологічної форми та здійснив її детальний клінічний опис. За обсягом

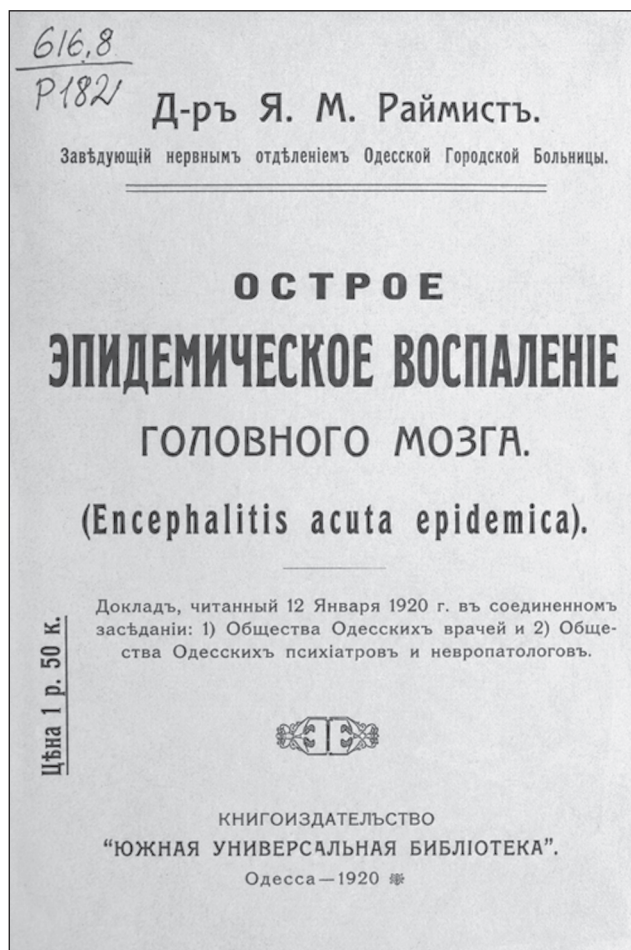

клінічного матеріалу його дослідження значно перевищувало першу публікацію К. фон Економо, яка ґрунтувалася лише на семи клінічних спостереженнях.

Нове захворювання було досліджене Я.М. Раймістом із винятковою ретельністю. Подальші публікації, якщо не враховувати епідеміологічних досліджень і робіт, присвячених віддаленим наслідкам захворювання, внесли порівняно небагато нового до сформованої ним клінічної характеристики.

За спостереженнями автора, захворювання розпочиналося продромальним періодом тривалістю від двох до п'яти діб, що проявлявся головним болем, шумом або дзвоном у вухах, незвичною балакучістю, психомоторним збудженням, нерідко незрозумілим і тяжким для оточення. Одночасно підвищувалася температура тіла, розвивалося безсоння. Надалі з'являлася прогресуюча сонливість, і вже на 7-му — 9-ту добу хвороби пацієнти могли занурюватися у глибокий сон.

На відміну від багатьох своїх сучасників Я.М. Райміст не розглядав сонливість як головний і визначальний симптом захворювання. Він вважав її лише однією з фаз патологічного процесу. Особливу увагу дослідник приділяв психічним порушенням, насамперед галюцинаторним розладам. На підставі власних клінічних спостережень він дійшов висновку про існування окремої клінічної форми захворювання і фактично вперше описав її як галюцинаторний енцефаліт.

Після появи в медичній літературі повідомлень про енцефаліт Економо Я.М. Райміст спочатку не вважав спостережувані ним випадки повністю тотожними класичному летаргічному енцефаліту та звертав увагу на низку клінічних особливостей, характерних саме для одеських спостережень.

Особливої цінності цій праці надають час і умови її виконання. Дослідження проводилося в період революційних подій, Громадянської війни, економічної розрухи та тяжкого санітарно-епідемічного становища. В Одесі одночасно реєструвалися епідемії грипу та висипного тифу, а бойові дії й постійна зміна влади істотно ускладнювали як діагностику захворювання, так і організацію медичної допомоги. Попри це Я.М. Райміст зумів виділити описуване захворювання як самостійну нозологічну форму та обґрунтувати його епідемічний характер.

Не менш вражаючою є точність його клініко-анатомічних висновків. Не маючи змоги проводити систематичні патологоанатомічні дослідження померлих пацієнтів в умовах воєнного часу, Я.М. Райміст, спираючись виключно на клінічні спостереження, досить точно визначив характер і ймовірну локалізацію патологічного процесу в центральній нервовій системі. Подальші дослідження летаргічного енцефаліту підтвердили правильність багатьох його припущень.

Праця Я.М. Райміста принесла широке визнання одеській неврологічній школі та сприяла утвердженню Одеси як одного з провідних неврологічних центрів країни. Вона стала вершиною наукової діяльності вченого і найвагомим внеском одеської неврології у вивчення епідемічного енцефаліту в перші десятиліття ХХ століття.

За інформацією, отриманою від мого вчителя, професора Юрія Львовича Курако, Я.М. Райміст, виділивши своєрідну форму енцефаліту, намагався експериментально перевірити її природу. З цією метою він вводив спинномозкову рідину субоципітально собакам. За свідченням Ю.Л. Курако, під керівництвом Я.М. Райміста його співробітник і однодумець Ілля Юхимович Цикліс виконав дослідження, присвячене зіставленню низки симптомів органічного ураження центральної нервової системи, описаних Я.М. Раймістом, із неврологічними симптомами, відомими на той час [1, 4, 5, 10].

Експериментальні дослідження, що проводилися під керівництвом Я.М. Райміста, стали логічним продовженням його клінічних спостережень, уперше представлених науковій громадськості під час спеціального засідання Товариства одеських лікарів 12 січня 1920 року.

У своїй доповіді вчений узагальнив результати спостереження пацієнтів з епідемічним енцефалітом, яких він лікував в Одесі, обґрунтував виділення цього захворювання в самостійну клінічну форму та запропонував назву «гострий епідемічний енцефаліт».

Сам автор наголошував: «У Росії ця форма енцефаліту описана, незалежно від даних інших країн, уперше мною під назвою «Гостре епідемічне запалення головного мозку» [29].

Примітно, що на останній сторінці першого повідомлення Я.М. Райміст зазначає: на момент завершення

коректури рукопису (17 березня 1920 року) кількість клінічно обстежених пацієнтів з епідемічним енцефалітом уже досягла 92 випадків.

Після Я.М. Райміста це захворювання було описане А.І. Геймановичем (Харків) у праці «Сонна епідемія», оприлюдненій 15 червня 1920 року [30].

Попри загально визнаний світовий пріоритет К. фон Економо в описі епідемічного енцефаліту, **М.І. Гращенко** відзначав незалежний характер досліджень Я.М. Райміста й розглядав його працю як один із перших вітчизняних систематичних клінічних описів цього захворювання [31].

Трагічно, що Я.М. Раймісту не судилося завершити розпочаті дослідження. Продовжуючи вивчення енцефалітів різної етіології та інших інфекційних уражень нервової системи, він заразився висипним тифом, який перебігав із явищами менінгоenceфаліту. 16 лютого 1922 року, у віці 49 років, учений помер.

Таким чином, доля розпорядилася трагічно: видатний одеський невролог став жертвою захворювання, дослідженню клінічних проявів і наслідків якого він присвятив значну частину свого життя.

На жаль, до сьогодні не вдалося виявити жодної вірогідно ідентифікованої фотографії Я.М. Райміста.

Висновки

Проведене дослідження дало змогу суттєво уточнити біографію та наукову спадщину Я.М. Райміста, а також визначити його місце в історії вітчизняної й світової неврології. Аналіз архівних матеріалів, наукових публікацій, біографічних відомостей і маловідомих літературних джерел свідчить, що Я.М. Райміст був не лише талановитим клініцистом, а й одним із найяскравіших представників раннього етапу становлення одеської неврологічної школи. Його наукова діяльність охоплювала широкий спектр проблем — від клінічної семіотики пірамідних уражень і захворювань периферичної нервової системи до функціональних розладів, психотерапії та епідемічного енцефаліту.

Попри порівняно коротке життя, Я.М. Райміст зробив вагомий внесок у розвиток клінічної неврології. Описаний ним симптом Райміста увійшов до міжнародної неврологічної номенклатури та зберігає своє історичне значення понад століття тому, а його дослідження епідемічного енцефаліту належать до найперших вітчизняних систематизованих праць, присвячених цьому захворюванню. Діяльність ученого не обмежувалася клінічною практикою: він успішно поєднував лікувальну, наукову, педагогічну та організаційну роботу, активно сприяючи становленню неврології як самостійної медичної дисципліни в Одесі першої чверті ХХ століття.

Повернення імені Я.М. Райміста до сучасної історії медицини має не лише історико-бібліографічне, а й вагоме наукове значення. Вивчення його праць дає змогу глибше зрозуміти еволюцію клінічного мислення неврологів початку ХХ століття, витоки формування вітчизняної неврологічної школи та наступність наукових ідей, що дістали подальший розвиток у сучасній неврології. Сукупність наведених матеріалів дає

підстави розглядати Я.М. Райміста як одного з найсамобутніших вітчизняних неврологів першої чверті ХХ століття, чиї клінічні спостереження та наукові ідеї стали невід'ємною частиною історії світової клінічної неврології й заслуговують на подальше всебічне дослідження.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів та власної фінансової зацікавленості при підготовці даної статті.

References

1. Stoianov AM, Muratova TM. Formation and development of neurology in Odessa. *International Neurological Journal*. 2015;(77):149-155. Ukrainian. <https://doi.org/10.22141/2224-0713.7.77.2015.78160>.
2. Linnikov SV. The history of formation and development of the Odesa Jewish Hospital. *Odesa Medical Journal*. 2016;(2):72-74. Ukrainian.
3. Pruzhyna VP, Samodurova VV, authors; Koval IM, Podrezova MO, Murashko OS, Glebov VV, Golubenko LM, Dunajeva LM, editors. *Graduates of Odesa Mechnikov National University: an encyclopedic dictionary*. Odesa: ONU; 2019. 699 p. Ukrainian.
4. Stoyanov OM. Historical paths of development of representatives of the Odesa school of neuroscience. In: *Current issues of morphology and pathophysiology in experimental and clinical research: collection of papers of the III Interdisciplinary scientific and practical conference with international participation*. 2025, October 24; Odesa, Ukraine. 13-16 pp. Ukrainian.
5. Vasylyev KK. Raymist Yakiv Meyerovych. Ukrainian. Available from: <https://esu.com.ua/article-888444>.
6. Zaporozhan VN, Chuev PN, Ratovskiy II, et al., authors; Zaporozhan VN, editor. *Essays on the history of healthcare in Odesa for its 200th anniversary*. Odesa; 1994. 67 p.
7. Kurako YuL. On the history of neurology in the Odesa region. In: *Current issues of neuropathology, neurosurgery and psychiatry*. Odesa; 1970. 7-19 pp.
8. Rikun-Shtejn I. Spanish flu in Odessa, 1918. *Migdal Times*. 2024;(165-166).
9. Dragun V. Mariashes Samuil Efimovich (1850-1914) - doctor. Available from: <https://odessa-memory.info/ru/index.php?id=829>. Accessed: July 4, 2026.
10. Vasylyev YuK. Activities of the Odesa Society of Physicians in the early XX century. *Visnyk SumDU, Series: Medicine*. 2010;(2):206-214. Ukrainian.
11. Nykyforov AS, Mendel OI. Spinal osteochondrosis: pathogenesis, neurological manifestations, and modern approaches to treatment. *Lecture for practitioners. Part 1*. *Ukrainian Medical Journal*. 2009;(3):24-29.
12. Dubovskaja SS, Dubovskaja NS. Back pain: current issues. *Literature review. Hostri ta nevidkladni stany u praktytsi likaria*. 2009;(3):49-54. Ukrainian.
13. Osokin NE. Raïmiste. Two symptoms in organic hemiplegia. *Neurological Bulletin*. 1909;16(2):417.
14. Jelliffe SE. *The little signs of differentiation of hemiplegia, organic and hysterical*. New York: Nervous and Mental Disease Publishing; 1912.
15. Skoromets AA, Skoromets AP, Skoromets TA. *Topical diagnostics of diseases of the nervous system*. 5th ed. SPb: Politekhnik; 2024.

2007. 399 p.

16. Kucherovsky MYa, Finkel VI. *Main symptoms and syndromes in lesions of the nervous system*. Chisinau: Kartya Modavenyask; 1968. 128 p.

17. Shapoval AN. *Propaedeutics of nervous diseases (guide to practical classes in general neurology)*. K; 1965. 74 p.

18. Badalyan LO, editor. *Manual of methods for studying the nervous system*. M; 1968. 71 p.

19. Grygorova IA, Sokolova LI, Gerasymchuk RD, et al., authors; Grygorova IA, Sokolova LI, editors. *Neurology*. 3rd ed. Kyiv: Medycyna; 2020. 45 p. Ukrainian.

20. Gusev EI, Burd GS, Nikiforov AS. *Neurological symptoms, syndromes, symptom complexes and diseases*. M: Meditsina; 1999. 880 p.

21. *Taber's Medical Dictionary*. Raimiste phenomenon. Available from: <https://www.tabers.com/tabersonline/view/Tabers-Dictionary/764770/all/Raimiste>. Accessed: July 1, 2026.

22. *Comprehensive Terminological Dictionary*. Raimiste's sign. French. Available from: <https://vitrinelinguistique.oqlf.gouv.qc.ca/fiche-gdt/fiche/8443073/sign-de-raimiste>. Accessed: July 1, 2026.

23. Stone J. *Functional Weakness*. Doct. diss. Edinburgh, UK: University of Edinburgh; 2005.

24. *Medical Dictionary*. Raimiste (signs of). Italian. Available from: <https://www.dica33.it/dizionario-medico/29285/raimiste-segni-di.asp>. Accessed: July 1, 2026.

25. Raymist YaM. *Hysteria: on the origin of hysterical symptoms*. M: Publisher Kushnerev Ind Co.; 1912. 92 p.

26. Leibin VM. *Psychoanalytic tradition and modernity*. M: Kogito-Tsentr; 2012. 408 p.

27. Raymist YaM. *Violent conditions, their origin and treatment*. Odesa: Publisher Sherman YaK; 1920. 116 p.

28. Raymist YaM. *Acute epidemic inflammation of the brain: Report read on January 12, 1920, at a special meeting of the Society of Odesa Doctors and the Society of Odesa Psychiatrists and Neuropathologists*. Odesa: Southern University Library; 1920. 39 p.

29. Raymist YaM. *On the chronic period of epidemic encephalitis*. *Modern Medicine*. 1921;(1):46-59.

30. Geimanovich AI. *Sleepy epidemic*. *Vrachebnoe delo*. 1920;(21-24):641-650.

31. Grashchenkov NI. *The hypothalamus, its role in physiology and pathology*. M: Science; 1964. 93-94 pp.

32. Odessa National Medical University; Department of Neurology and Neurosurgery. *The formation of Odessa neurology and the contributions of the department of neurology and neurosurgery in its developments*. Ukrainian. Available from: https://onmedu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/10/Istoriya_Nevrologii-1.pdf.

Отримано/Received 30.05.2026

Рецензовано/Revised 04.07.2026

Прийнято до друку/Accepted 11.07.2026

Information about author

Oleksandr Stoyanov, MD, DSc, PhD, Professor, Acting Head of the Department of Neurology and Neurosurgery, Odesa National Medical University, Odesa, Ukraine; e-mail: anstoyanov@ukr.net; tel.: +380 (97) 521-24-71; <https://orcid.org/0000-0002-3375-0452>

Conflicts of interests. Author declares the absence of any conflicts of interests and own financial interest that might be construed to influence the results or interpretation of the manuscript.

O.M. Stoyanov

Odesa National Medical University, Odesa, Ukraine

Origins of Odesa neurology: Yakiv (Yankel) Meyerovich Raimiste — clinical activities and scientific legacy

Abstract. Background. The article analyzes the life, scientific achievements, and clinical activities of Yakov Meyerovich Raimiste (1872–1922), one of the founders of the Odesa neurological school, head of the neurological department, and, from 1920, professor and dean of the Clinical Institute established at the Odesa Jewish Hospital, which later became the Institute for Advanced Medical Training. The purpose was to investigate the life path, clinical activities and scientific legacy of Ya.M. Raimiste, to assess his contribution to the formation of the Odesa neurological school and the development of clinical neurology. **Materials and methods.** The review is based on archival documents, rare publications, historical medical sources, and a historical-biographical analysis of Ya.M. Raimiste's scientific legacy. **Results.** The main stages of Ya.M. Raimiste's professional career are reconstructed, and his role in the development of specialized neurological care in Odesa is demonstrated. His studies on the clinical semiology of pyramidal tract lesions, peripheral nervous system disorders, functional neurological disorders, and psychotherapy are

analyzed. Particular attention is paid to the neurological signs and synkineses described by Ya.M. Raimiste, collectively known as Raimiste's sign, which have been preserved in international neurological terminology. His pioneering investigations of epidemic encephalitis, conducted independently of the studies of Constantin von Economo and representing some of the earliest systematic investigations of this disease in Eastern Europe, are also highlighted. The article additionally examines Ya.M. Raimiste's scientific, educational, and organizational activities, including his participation in the Society of Odesa Physicians and contribution to medical publications. **Conclusions.** Yakov Meyerovich Raimiste made a substantial contribution to the development of Ukrainian and world neurology. His scientific legacy remains historically and clinically significant and deserves further comprehensive investigation.

Keywords: Yakov Meyerovich Raimiste; history of medicine; history of neurology; Odesa; Odesa Jewish Hospital; Raimiste's sign; epidemic encephalitis; Odesa neurological school